

Tellija: MTÜ Kodavere Pärimuskeskus

MTÜ KODAVERE PÄRIMUSKESKUSE TEGEVUSTE KAARDISTUS JA SOOVITUSED

26.04.2021

Mairo Rääsk
OÜ BLUERAY

Sissejuhatus

MTÜ Kodavere pärimuskeskus on asutatud 2018. MTÜ-s on 16 liiget, kellest 5 liiget on juhatuses. Pärimuskeskus asub endises Pala vallamajas. Peipsiääre vald on pärimuskeskusele andnud 10-aastaks nullrendile endise vallavalitsuse ruumid. Enidse postkokontori ruumid on tühjad, siseöues asuvad aidad, laut, küün ja varjualune on nõ riskasutuses. Vallamaja pööning on hetkel tühi.

Pärimuskeskuse juhatuse liikmetega 12.04.2021 läbi viidud vestluse käigus nimetatati seniste suuremate õnnestumistena oma maja, Anna Haava mälestusürituste läbiviimist 2020. aasta sügisel ja suvekontsertide sarja pärimuskeskuse sisehoovis 2020. aasta suvel.

Pärimuskeskus avas külastajatele ukсед 2019. aasta suve alguses. Esimesel aastal oli külastajaid 2000, järgmise aasta suvehooajal langes arv poole võrra. Osalt oli see tingitud Covid-19-st. Pärimuskeskus pakub giidiga tutvustustunde ning sinna juurde erinevaid lisateenuseid, sh muusikalist etteastet pärimuskeskuse liikmete poolt.

Endise vallamaja, praeguse Kodavere pärimuskeskuse ruumides on külastajatele vaatamiseks erinevad stendinäitused ja Anna Haava tuba. Pärimuskeskuse idee on kujundada kahest ruumist nn meestetööde ja naistetööde keskkonnad. Hetkel on ühes ruumis üleval kahed kangasteljed ning teises kohaliku kogukonna poolt õmmeldud kleidinäitus.

Hooned

Keskuse käsutuses olev endine Pala vallamaja on heas seisukorras. 2000. aastatel läbi viidud remondi käigus on vahetatud hoone katus, soojustatud I korruse seinad ning paigaldatud uus vooder. Siseruumide viimistluslahendus järgib 2000. aastate ühiskondlike hoonete tüüpvõtteid: kipsist seinad, reliiniga põrandad ja plastikaknad.

Kõrvalhoonete olukord on rahuldav. Majandushoonete katused on vahetatud, kuid sisehoovi varjualuse massiivsed telliskividest laotud postid on osaliselt tugevalt viltu, maakividest laotud hoone puidust kandekonstruktsioonid on kohati puukoi poolt tugevasti kahjustatud.

Pärimuskeskuse koostööpartnerid

Olulisim koostööpartner on Peipsiääre vald, kes maksab pärimuskeskusele iga-aastast tegevustoetust ning tasub hoone vee- ja elektrikulud. Vald on keskuse senise tööga rahul, kuid näeb vajadust suurenda tulevikus keskuse omatulu. Tugevad koostöösidemed on Liivi muuseumiga Alatskivil, mida seoab ühine huvi ja missioon Kodavere keele säilimise pärast.

Koostööd arendatakse Pala kooli ja kultuurimajaga.

Kodavere pärimuskeskus on Sibulatee kogukonna liige.

Olulised koostööpartnerid, kust pärimuskeskus on saanud oma tegevustele toetust: Peipsiveere programm, Kultuurkapitali rahvakunsti sihtkapital, KÜSK. Sisulist koostööd on tehtud eri valdkondade spetsialistidega.

Kohalikud, st Pala inimesed ei ole seni pärimuskeskuse tegemistest aktiivselt kaasa löönud. Ka osavõtt pärimuskeskuse korraldatavatest üritustest on jäänud Pala inimeste poolt tagasihoidlikuks. Pärimuskeskus tunnetab, et nende tegevus on tähenduslikum naabruskonna külade inimestele, kes käivad aktiivsemalt ka üritustel.

Tegevussuunad

12. aprill toimunud vestluses töid juhatuse liikmed oluliste tegevussuundadena välja kodavere keelega seonduva, inimeste lugude ja kohalik pärimuse kogumise ja jäädvustamise, endise Pala valla majaga seotud arendustegevused (kogukonna köök, majutusvõimaluste pakkumine) ja ürituste korraldamine.

Inimesed

Pärimuskeskuse juhatus koguneb regulaarselt ning otsused tehakse ühiselt. Keskuse igapäevatööd juhib, sh kirjutab projekte Ergo-Hart Västriik, kes on väikese osakoormusega ainus pärimuskeskuse palgaline töötaja (arvestuslikult 0,15 kohta).

Soov on liikmeskonda kasvatada.

Keskuse kolme aasta perspektiiv (12.04 toimunud vestluse põhjal)

- keskuses on vähemalt üks täiskohaga palgaline töötaja;
- Pala vallamaja on korras, hoone on korrastatud, sisehoov on aktiivses kasutuses;
- valminud on kogukonna köögiplakk;
- keskuses on korralik ja kaasaegne, vähemalt 2-kohaline WC-de plakk koos pesemisvõimalusega;
- pärimuskeskus pakub majutusvõimalusi;
- keskust külastab aastas vähemalt 3000 inimest;
- välja on kujunenud pärimuskeskuse püsivad traditsioonid, toimunud on esimene vabaõhuetendus;
- keskuse ümber on välja arendatud ainulaadne pärimusmaastik, kuhu toimuvad retked ja ekskursioonid;
- keskus on võtnud kasutusele endise Pala bussiootepaviljoni.

Ettepanekud ja soovitused

Tegevussuunad

Määratleda selgelt ja täpselt pärimuskeskuse tegevussuunad. Hetkel on tegevuste kirjeldus ähmane, kohati liiga suure üldistustastmega.

Vaja on täpsustada pärimusmaastiku mõistet, mida selle all mõeldakse ning milliseid tegevusi selle põhjal lähemate aastate jooksul on kavas välja arendada. Samuti on tarvis täpsustada talupojakultuuri mõistet, mis sinna alla mahub ja kuidas teema tõstatus eristub.

Samuti vajab sisulist tööd Pala vallamaja loo ja asula arenguga tegelemine.

Kodavere keel

Soovitame pärimuskeskusel enda positsioon Kodavere keele alalhoidmisel ning arendamisel selgelt määratleda ning panna paika visioon soovitu saavutamiseks.

Kodavere murdekeele arnedamisel on tehtud palju tänuväärte tööd, kuid selge ülesannete jaotus erinevate organisatsioonide vahel ning eesmärkide sõnastamine on praeguses arengufaasis vajalik nii pärimuskeskusele kui kodavere keele arendajatele ja sellega seotud teistele organisatsioonidele.

Üheks võimaluseks on kujundada pärimuskeskusest kodavere keele kompetentsikeskus, mille ülesandeks on korraldada Peipisääre vallas murdekeelega seotud erinevaid algatusi ettevõtmisi, arendada koostööd lasteaedade ja koolidega, korraldada keeltelaagreid ja koolitusi.

See arenguperspektiiv tagab keskusele stabiilsed rahastamisvõimalused erinevate programmide ja projektirahastuse näol, kuid eeldab keskuse liikmeskonnalt selget soovi ja tahet, kokkuleppeid erinevate kodavere keelega tegelevate organisatsioonide ja inimeste vahel, sh Peipsiääre vallaga.

Pärandkultuur ja loodus

Soovitame pärimuskeskusel enda positsioon Kodavere kihelkonna pärimuse ja ajaloo alalhoidmisel ning arendamisel selgelt määratleda ning panna paika visioon soovitu saavutamiseks.

Palal asuv Kodavere pärimuskeskus jääb metsapiirkonda. Kodavere kihelkond jäi suurematest teedest ja asutusest kõrvale. Ajalooliselt on Kodavere kihelkond olnud üksteisest eraldatud ning jagunenud Peipsiäärseks rannikualaks ning sisemaaks. Rannaküladega kõrvuti eksisteerunud sisemaa metsakülade eesti talupojakultuur säilitas omanäolise ilme ning segunemist rannikuäärsse kombestiku ja inimestega ei tekkinud.

Sisulised tegevused: Pala vallamaja ja Pala asunduse lugu; Kodavere kihelkonna ajaloo- ja inimeste uurimine ja nende lood; Kodavere keel pärandkultuuri vaates; talupojakultuuri roll; kohaliku omavalituse areng üldistatult Pala vallamaja näitel.

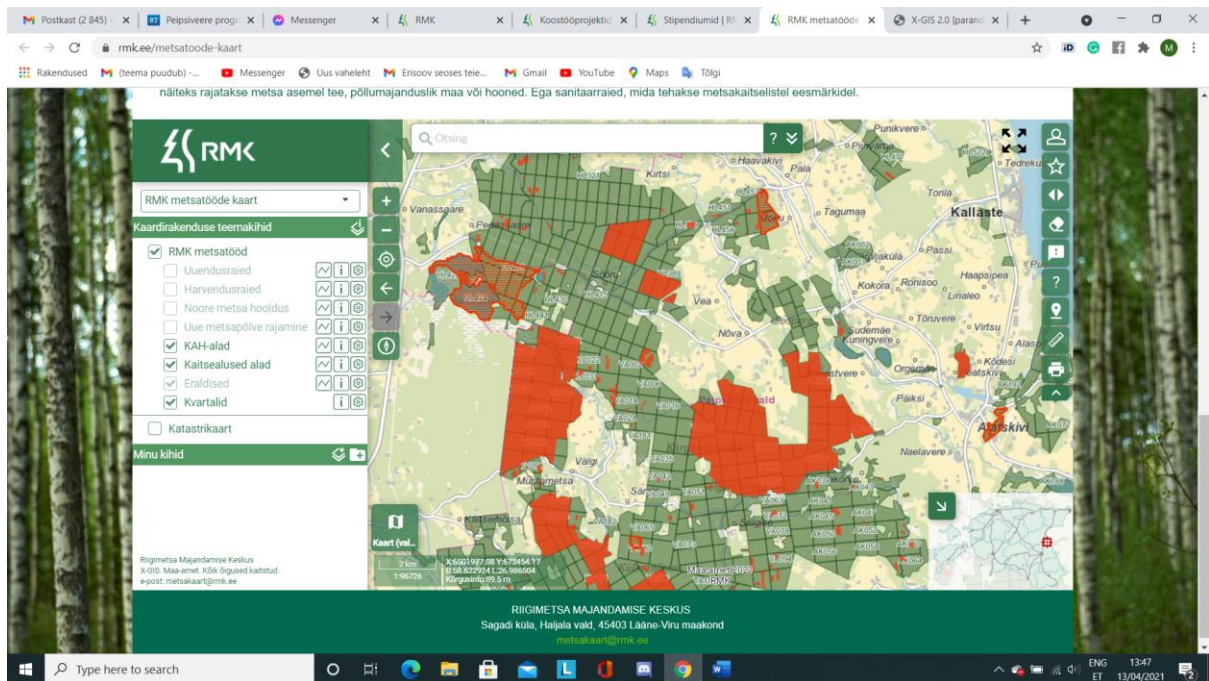
Sisulise tegevuse väljundid: teemamatkad ja -eksursioonid; teemapäevad; ürituste sarjad; pärandmatkad; näitused; kunsti- ja muusikaprojektid.

Soovitame Kodavere pärimuskeskusel keskenduda Kodavere kihelkonna sisemaa nõ metsakülade tutvustamisele Pala keskuse ja lähemate külade kujunemise näitel ning tutvustada nende arengut kooskõlas looduse ning ühiskonna üldise moderniseerumisprotsessiga 19. sajandi II poolest kuni kaasajani. Teema püsistust on universaalne ning sisuliselt sobib Kodavere kihelkond teatud mõõndustega üldistuseks ka Eesti teiste pärandmaasike ja -kultuuride arengu mõtestamiseks. Eesti erinevad paigad, oma kultuuri- ja keeletraditsioonidega. Sellisel kujul ei ava teemat ükski muuseum ega pärimuskeskus.

Soovitame pärandkultuuri ja looduse siduda metsa teemaga kui Pala kandi põlise ressursi ning kultuuri- ja meelelaadi kujundajana. Ühelt poolt on see tihedalt seotud Peipsimaa väljakujundenud korilustraditsioonidega (seened, marjad), teisalt pärimuskultuuri ja Pala piirkonnaga vahetult seotud puidust valmistatud töövahenditega, kolmandaks Kodavere kihelkonna sisemaa piirkondade elatusallikate- ja vahendite muutuse illustreerimine – senine looduskeksne elutunnetus ja vaade asendub keerukama, hierahilisema ühiskondliku tööjaotusega, millega kaasneb tugevate piirkondlike eripärade samm-sammuline muutumine ühetaolisemaks ning inimeste kaugenemine loodusest, mestast kui varasemast loomulikust elukeskkonna osast ning neljandaks metsa teema üldiselt erinevate tahkude kaudu: loomad, putukud, taimed, sh ravimtaimed, seened, matkarajad, linnud, pärandkooslused jm. Viimane laiem vaade on oluline suhestumisel koolide ja erinevate matka- ja ekskursiooniprogrammidega.

Valitud lähenemine toetab Kodavere kihelkonna eripära ja aitab mõtestada viimase 150-160 aasta jooksul toimunud arenguid kooskõlas loodusega.

Sisulist tegevust toetavad tegevused: kogukonna köök, kohvik, puhke- ja majutusvõimalused, mis võiksid olla katustatud ja inspireeritud metsast ja metsaandidest. Erilisele kohale soovitame tõsta seened ja metsamarjad koos seda ümbritseva ökosüsteemi ja pärimusega. Pala ümbruskonna metsad on tuntud seene- ja marjametsadena. Metsaannid on Peipsimaa kultuuris olulisel kohal.

Majutustegevuse arendamine

Majutustegevuse arendamine kooskõlas loodusega – eristumiseks soovitakse välja arendada nn võimalikult väikese jalajäljega ööbimisvõimalused.

Variandid: looduses, pärimuskeskuse aidas ja teistes kõrvalhoonetes. Traditsioonilisest hostelmajutust soovitakse loobuda, sest piirkonnas on sarnase tegevusprofiiliga ettevõtteid palju. Valitud majutuslahendus haakub kenasti pärimuskeskuse pärandmatkade ideega.